

w żadnym stopniu nie potrafił się odnieść do istoty dawnego pomorskiego humoru ludowej proveniencji.

Magdalena Bonowska

Ernst Moritz Arndt, *Rügen*, Herausgegeben von Hans-Joachim Hacker, Rostock 2003, wyd. Hinstroff, ss. 113, ilustr.

Tom zredagowany przez Hansa-Joachima Hackera to zbiór tekstów zebranych z różnorodnych źródeł, często zapomnianych, które dobitnie odzwierciedlają czytelną, emocjonalny stosunek Ernsta Moritza Arndta do wyspy, na której spędził swoje dzieciństwo, na którą bardzo chętnie powracał jako dojrzały mężczyzna. Książka pokazuje jak ogromną i niezwykle ważną rolę w życiu Arndta odegrała Rugia, ów kraj sentymentalny lat dzieciństwa. Bezkresna tęsknota do wyspy znalazła wyraz nie tylko w listach pisanych do przyjaciół, a także późniejszych publikacjach. Zaowocowała poezją, a w słynnym wierszu *Heimvek nach Rügen* dał Arndt obraz swego wielkiego przywiązania i oddania krainie Arkony.

Książka o tym wybitnym człowieku, jakim niewątpliwie był Ernst Moritz Arndt, to nie tylko interesujący opis biograficzny zawarty w przedmowie, to także książka o największej niemieckiej wyspie, o jej mieszkańcach, jej krajobrazach, książka o tym co jeszcze dzisiaj można przeżyć wędrując po Rugii, a co korzeniami tkwi głęboko w odległej przeszłości. Pracę tę można traktować w kategoriach swoistego przewodnika po wyspie, gdzie opowieść wpleciona jest w burzliwe losy człowieka, który tam się urodził i zawsze do niej powracał.

Magdalena Bonowska

Astrid Utpatel-Hartwig, Ilse Schrama (fot.), *Heilige Frauen in den Kirchen Mecklenburg – Vorpommern*, Weiw - Verlag, Stralsund 2004, ss. 112, ilustr.

Uważne i życzliwe spojrzenie fotografika Ilse Schrama, intensywna praca przygotowawcza i zebranie rękopisów Autorki Astrid Utpatel – Hartwig, nieskomplikowana praca między wydawczynią Svea Gustavs a Evangelischen Frauenwerks im MV, a nawet zaufanie sponsorski w finansowaniu tej pracy, sprawiło iż oto pojawiła się długo oczekiwana i niezwykle interesująca książka albumowa z solidnym omówieniem realiów religijnych meklembursko – pomorskiego średniowiecza. Ta książka stawiała sobie za cel przedstawić święte kobiety, bowiem, zdaniem Autorki narracji, męska dominacja nieba, męska definicja Trójcy Świętej i Apostołów, w ludowej pobożności wymagała kobiecego zrównoważenia.

Przedstawione tu i scharakteryzowane święte kobiety, których wizerunki spotykamy w gotyckich świątyniach Meklemburgii i Vorpommern są symbolami kobiecej siły, odwagi, stanowczości, gotowości do walki i ofiary wiary. Jednak zanim do tego doszły, ich życie było bardzo burzliwe. Jest to zrozumiałe nawet wówczas, gdy